

# Lõrpp

Eesti Emakeeleõpetajate Seltsi ajaleht



MULGI ERI

31.märts 2000

## Kalli emakeeleoppaja

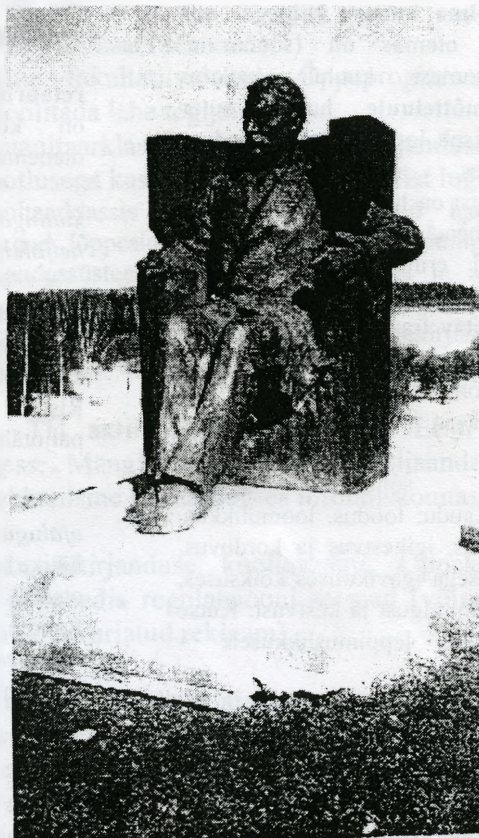
*Kalli külalise ja ametivenna,  
kes te kik siia kokku olede tullu.  
Olge te tervitet sellel ilusel kevä-  
depäeval.*

*Olgu teil häid mõttit, terävet sil-  
ma ja suuja süant.*

*Armastage latsi, tüüd ja emäkiilt.*

*Mulgi ütleva iki: "Pane ilmast  
läbi ku rüäst!"*

*Viiu Lepik*



*Olge tervitet ja  
kiidet, et aiga ja  
päälehakkamist olli,  
et te me päevi  
röömsaks ja ilusaks  
teete, et te mede  
man olede!*

*Ilust kevädet  
soovive kik mulgi  
naise ja mehe, kel  
latse koolin! Olge  
iki mõnusa ja mudu  
kah kõva kuju!*

*Aili Kiin*

## 5. kauni emakeele päeval kõlas mulgi keel

*Kalli külalisi, kes te kik olede siia kokku tullu küll Villantist, Suure-  
Jaanist, Abjast ja egast puult - Olge te kik tervtet.*

*Täämpa om kauni emakeele päe. Maste otsan lehvive lipu tänavu edimest  
kõrda, aga me peame seda päevä juba viiendet kõrda. Mul om ää miil, et  
koolilatsi ja kuulmestrit on nõnda pallu kokku tullu.*

*Mia ole peri siit Karksi - Nuiast. Mia ole mulk. Siin ole mia sündünü üles  
kasunu ja koolin käinu. Kige ilusep kiil om miu emäkiil - mulgi kiil.*

*Ei ole ilusepet ütelist ku: "Latse tuleve müüda rüaviirt kuts valge luige  
parv. Latse ku rüa pää!" Rüga - sii om rukis. kik hää, mis meil om*

*Soovin, et viil saja aasta perast võime ütelte: "Latse ku rüa pea!"*

Nende sõnadega avas Karksi-Nuia gümnaasiumi emakeeleõpetaja Viiu Lepik 14. märtsil toimunud 5. kauni emakeele päeva. Seekord kujunes see emakeelepäevaks sõna kõige otsesemas tähenduses, sest seal kõlas keel, milles on väljendunud meie emad.



# LUULETUS AVANEB

## J. Kaplinski luuletuse “Tolmust ja värvidest...” interpretatsiooni võimalusi

Autori teise kogu (1967) nimiluuletus kajastab 60. aastate luules võimalikuks saanud **inimese eksistentsi** (luuletuse teema) probleemisse süvenemist. Luuletus on saanud J. Liivi preemia kui uudne laad luuletemaatikas, maiselt avar, **leppima kutsuv kõigea, mis igavikulises elus olemas on** (sõnum e. peamõte). Liigi poolest kuulub luuletus **intellektuaalse mõtteluule** hulka, autor mõtestab filosoofiliselt looduse mälu, looduse taju ja ühtsust kõiges.

Vormi poolest on luuletus **modernne** – puuduvad kirjavahemärgid, mis võimaldab lausekatkete vahel erinevaid seoseid luua (**akvarell-luule, assotsiatiivne luule**). Voolav vabavärs on nauditav fraasi tasandil, luuletus on mõistetav tervikuna ja eraldi fragmentidena. Kujundikeel põhineb seostel, mis esmalugemisel raskesti avanevad – **moodne metafoor**.

Luuletuse sõnum avaneb **looduskujundite** kaudu: loodus, loomulikkus, looduse paikapandus, igikestvus ja korduvus, inimene oma saatusega igavikulises kõiksuses, mõistmata ajaliku elu algust ja kestvust. Kutse rahule, harmooniale, leppimusslikkusele – kõiges.

Looduskujunditest eredamad:

\* “Tolmust ja värvidest saavad uued liblikad” – **metafoorne** tõdemus – meile tajumatul moel kestab elu, sünnib elu.

\* “Kord pidime ju kokku saama meie laste meie vanemate veri” – veri (elava seos, hinge paik) – **metonüümia**. Meist olenematult on määratud meie olemine, inimene kannab endas igavesti oma jätkuvust põlvkondade taha.

\* **Isikustamise** võte aitab sulandada looduse ja inimese olemuse, inimeksistents suudab tajuda loodust vaid iseenda taustal; kõik looduses olemasolev on samaväärne ja imeteldav, kõik on seotud, lähedane ja kaugel, inimesele mõistmatu tähtede ilm ja mõistetav maine nõmm.

“punased maasikad sirutavad käed  
ja kurerehad on imelikult vait”

“midagi põleb moodsa päsmatuli,  
oo heidab nõmmiku sooja sulle ja  
lähemad tahtkujud murduvad ta juustes”

“kas algabki midagi uuesti kõik  
põleb sügaval sügaval Elu on põlemine,  
teiseksaamine, muutumine – nii  
igavikulises Looja poolt loodud kui ka  
inimese ajalikus elus.

\* Inimene ihkab olla millegi algus:

“sõnad astuvad... valges pimeduses  
(**oksümoron**), kus pole varje ruumi ega  
kaugust” Iga loomine on igavikulise elu  
üks osa, kas algus või kestav põlemine  
eluolemuse sügavuses

Luuletuse lõpuosas veenab  
**retooriline küsimus** meid selles, et kõik  
on kuskil kestvalt olemas, meist  
olenematult:

“kust eksib lapse naeratus  
kuningakotta kust võtab ristik  
neljaleheline õnn julguse kasvada”

Midagi on kestvuses korduv:  
“kaskede mustad kirjadki väsivad”  
(**metafoorne metonüümia**) – ja muutuses  
kestvam: “enne kui savi saab saviks”.  
Ristik (**sümbol**) aga oma  
paljutähenduslikkuses jäävam.

Ja lõpuks:

“ei kellelgi kuskil pole tarvis teie  
ajalugu teie otsi ja algusi” Inimeste ajalugu on  
lühike, seotud kõigea, seepärast alguse ja  
otsata, vaid inimene tähtsustab oma ajalugu.  
Rahule ja tasakaalule kutsub luuletus, mis on  
reekviem aeternam (järelehüüe igavesele).  
Meeleolu rõhutab **kordus**: rahu... rahu...”

**Alli Lunter,**  
**Viljandi Maagümnaasium**

## Luuletuse analüüs

Alternatiiviks arutlevale kirjandile olen humanitaarklassis, kus mõnel noorel eesti filoloogiat õppima suundumise tahe olemas, lasknud kirjalikult vormistada luuletuse analüüsi. Selleks on kätte antud luuletuse tekst + ilmutamisandmed ja küsimused. Õpilastel tuleb analüüsida luuletuse väljendusvahendeid, sellele toetudes luuletus lahti mõtestada (luuletuse tähendus, meeleolu), kusjuures see on muidugi seotud hinnangu, suhtumisavaldusega (iga tõlgendus on ikka subjektiivne, luuletus on mitmetähenduslik). samuti tuleb iseloomustada luuletuse seoseid autori luulega ja eesti luuletraditsiooniga, asetada ta avaramale kirjandustaalale. Analüüsi olen lasknud vormistada tervikliku

tekstina. mitte vastustena küsimustele. Küsimustik on õpilasele toeks, juhtides tähelepanu sellele, mida analüüs peab sisaldama.

Tuleb leida vastus küsimustele:  
mida see luuletus tähendab?  
kuidas see luuletus on tehtud?

Olen noortele näpunäiteid andnud: lugeda luuletust süvenemisega, selgitanud, et tabades selle põhimeeleolu, tabate luuletuse mõtte. Järgnevalt soovitan noortel lugeda nõ "sisekõrvaga", et tajuda rütmi, pause, aru saada, kuidas luuletus **kõlab**.

Enne analüüsi praktiline näpunäide – **nummerdage värsid**. Siis on hõlpus viidata, näiteks 2. ja 4. värss riimuvad omavahel, 7. värsis esinev epiteet väljendab seda- ja- seda.

Väljendusvahendite kirjeldamine ja luuletuse tõlgendamine käivad koos, ent eelnevalt olen õpetanud, mida peaks luuletuses jälgima.

### I. Värsiehitus.

- kuidas värsid on grupeeritud, s.t. kuidas jaguneb salmideks (suurem reavahe enamasti)
- missugused on värsid: kas silmatorkavalt pikad v. lühikesed v. vahelduvad pikad ja lühikesed värsid. Kui värsid on enam-vähem ühepikkused, siis see tunnus pole oluline.
- võib jälgida lausete kaupa.
- vahet teha, kas tegemist on vabavärsiga või kindla värsimõdduga. Värsimõddu määramist pole ma vajalikuks pidanud, ehkki trohheus, jamb, daktül peaksid tuntud olema.

Milleks seda vaja? Need vahendid kujundavad luuletuse **rütmi**, mida saab iseloomustada. Rütm – korrapärane, voolav, aeglane, kiire vms. Rütm võib luuletuses muutuda ja rütm aitab meeolelu kujundada.

- riimid. Kas riimuvad või mitte? Kui jah, siis võiks riime iseloomustada:

1. Millised värsid omavahel riimuvad?  
Põhiliselt kolm võimalust:

-värsid riimuvad üle ühe – **ristriim**- abab jne  
Soovitan vaadata ka riimuvate sõnade pikkust:  
1-silbilised riimid – meesriim jne  
Riimuvad värsid seostuvad omavahel, riimsõnad võivad luuletuse tähendust kujundada, enamasti mõjuvad aga üllatuslikult

### II. Kujundid.

Oleme piirdunud minimaalsega, sest iga sõna ei pruugi mingiks kujundiks lahterdada.

Kõnekujundeist meenutan epiteeti, võrdlust, metafoori; lausekujundeist rõhun **kordusele**, sest luules on need tähenduslikud. See, mida korratakse, võimendub, tugevdab

muljet, rõhutab mõtet. Olen tähelepanu osutanud ka **parallelismile**: mõtte kordamisele teisendatult. **Retoorilist küsimust** olen vaadanud "Tähetunni" järgi ja õpilased mõistavad, et autori väide on siin küsimuse vormis. Olen osutanud sõnajärjestusele lauses/värsis. Samuti lasen jälgida sõnavara. Kõlakujundid annavad luuletusele kõlapildi, meloodilisuse. Olen osutanud algriimile, alliteratsioonile, assonantsile.

Selgitan, et kõiki mõisteid pole vaja tunda, et igas luuletuses ei pruugi need vahendid korraga esineda. Luuletuse analüüs pole ju vahendite kirjeldamine ega inventuur. Olulisim on avada, tähendus tõlgendada. Küsimus endalt, **miks** niisugune võrdlus? Miks korratakse mõnd sõna? Mida see annab?

Mõned näpunäited noortele:

- alusta tõlgendamist **pealkirjast** (sageli võti luuletuse mõistmiseks);
- liigu luuletuse tähendust avades ühelt värsigrupilt (salmilt) teisele. Lisandub üks tasand: **ülesehitus**.

Ülesehituse põhimõtteid:

1) mõttearenduse või meeolelu loomine tõusvas joones, salmist salmi isegi – gradatsioon;  
2) mõtte + meeolelu varieerimine, järgmises salmis sama teiste vahenditega – **kordus**;  
3) mõte + meeolelu salmis on eelmisest järsult erinev: vastandlik- kontrast – (vastandus) – antitees:

- luuletuses tõusevad rõhutatult esile **algus ja lõpp**;
- soovitan hoolikalt jälgida: pealkiri + esimesed värsid – kõrvutada viimaste värsidega.

Millega luuletaja alustab – kuidas lõpetab, poeetilise mõtte arengu lõpp-punkt.

- luuletuse kirjanduslik taust, seoste nägemine teiste luuletajatega. See sõltub juba noore kirjandusetundmisest.

- soovitan silmas pidada kolme tasandit:

luuletus autori loomingus

luuletus oma ajas

luuletus eesti luuletaditsiooni taustal

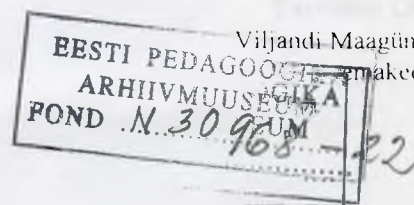
Et asi õnnestuks, olen eelnevalt K. Muru "Kuukresside – etüüdi" ette lugenud.

Eneselegi üllatusena olen täheldanud, et osal õpilastest on luulemõistmise võime olemas. Kirjalikult vormistades näitab see õpilase virget vaimu, suuline luuletuse analüüs kujuneb enamasti eklektiliseks meeolulutsemiseks. Olen tunnetanud, et niisugune põhjalikum kirjatöö ühe luuletuse ümber võib noortele isegi teatavat vaimustust ja tööõõmu pakkuda.

Aili Kiin,

Viljandi Maagümnaasiumi

ajakirjanduse õpetaja





## MÕTTEID ÜMBERJUTUSTUSEST

Võtsin ette põhikooli emakeele lõpueksami uue juhendi ja püüdsin leida pidet, kust alustada. Leidsin. Kirjutamine: "Sellega kontrollitakse tekstilooimeoskust, õigekeelsust ja keeleteadmisi". Järgnes 14 alapunkti, mida õpilane OSKAB teha tekstiga ja tekstist lähtuvalt. Muidugi ei olnud juttu ümberjutustusest.

Kuigi ümberjutustuse tähtsusest üheski juhendis ega ainekavas ei räägita, teen visa järjekindlusega ümberjutustusi nii põhikoolis kui ka keskkoolis tänini.

Põhiliselt eelistan eesti kirjanike teoseid, tõlgetest ja ajaleheartiklitest olen hoidunud. Järnevalt mõned näited.

### V – VII klass

Tiia Toomet "Vana aja lood" (1983)

See on imearmas raamat lihtsas ja arusaadavas keeles. Siit võib valida mistahes teksti, näiteks "Vana aja vanaemadest", "Kelleks vana aja lapsed saada tahtsid", "Vana aja hoovidest" jne. Lisaülesandeks sobib siin lasta kirjutada ka oma elust ehk "uue aja lugudest". See aitab mõista aegade sidet, püsivat ja erinevat meie lähiajaloos.

Oskar Luts "Kevade"

On üks armas lüüriline vahepala II osas 6. ptk, kus autor jutustab Arno esimestest mälestustest ja kohtumisest Teelega, kui mõlemad olid alles lapsed, kes rukki sisse võisid ära kaduda (Pealkirjaks kõlbaks "Kuidas see kõik oli?", sest selline lause on Lutsul olemas). See tekst sobiks veidi vanemasse ikka, kasvõi IX – X klassi.

### X – XII klass

Usun, et olen üks väheseid, kes ümberjutustusi ka keskkoolis teeb. Mõtlen nii, et see, mis on mitmete meelte kaudu tajutud ja oma peast (mõtetest) läbi lastud ning seejärel paberile kantud, jääb emotsionaalsesse mälusse kauaks püsima.

Muidugi ei tee ma ümberjutustusi keskkooliklassides sageli. Kogemuste põhjal võin soovitada järgmist:

## Ümberjutustuse väärtused ÕPILANE

- 1) kuuleb head ilukirjanduslikku teksti;
- 2) jätab meelde olulise (süžee, tegelased, kirjeldused jms.);
- 3) jälgib kirjaniku stiili – keelekasutust, kujundeid, sõnavara;
- 4) reprodutseerib teksti mälu abil;
- 5) loob uue teksti, kasutades ettelõetud algteksti;
- 6) näitab oma keeleteadmisi ja oskust kirjutada sidusalt;
- 7) lisab vastavalt tööjuhendile midagi omalt poolt juurde: kirjutab lõpu, laiendab teemat, sõnastab peamise mõtte (loovuse moment).

- 1) A. H. Tammsaare "Tõe ja õiguse" käsitluse juures olen kasutanud kaht teksti. Enamasti on õpilastele ette teatatud laiem teema, et nad võiksid kodus suurema osa ettevalmistusest ära teha.

Näiteks Krõõda surm (17. ptk)

Jõulud Mäel (34. ptk.)

Mõlema teema puhul on oht uppuda materjalisse ja jääda ajahätta, sest kõike ei jõua ja pole vajagi ära kirjutada. Abistamiseks teeme lihtkava. Loomulikult olen teksti lühendanud lõike vahele jättes, aga püüdnud siiski saavutada kompositsioonilise terviku.

- 2) Mats Traat "Tants aurukatla ümber" (V tants), pealkirjaks "Tagasitulek" (Taavet tuleb Siberist tagasi ja leiab eest räsitud ja nukra isakodu). Siin aitab orienteeruda märksõnade etteandmine: tal ümbrus, lagunenud pink, õunapuuaed, vana katel, äratundmine.

V tants hõlmab 23 lehekülge teosest, ümberjutustuse tekst umbes 2 lk, seegi kärbetega. Õpilased teavad ette teema ja võivad kodus lugeda nii palju, kui keegi oluliseks peab. On isegi hea meel märgata, et on ettevalmistustööd tehtud. On's see halb?

Õpetaja võib ümberjutustust hinnata kui kirjandit. Mina panen tavaliselt kaks hinnet: sisu ja keele eest.

Helle Saluveer,  
Suure-Jaani Gümnaasiumi õpetaja

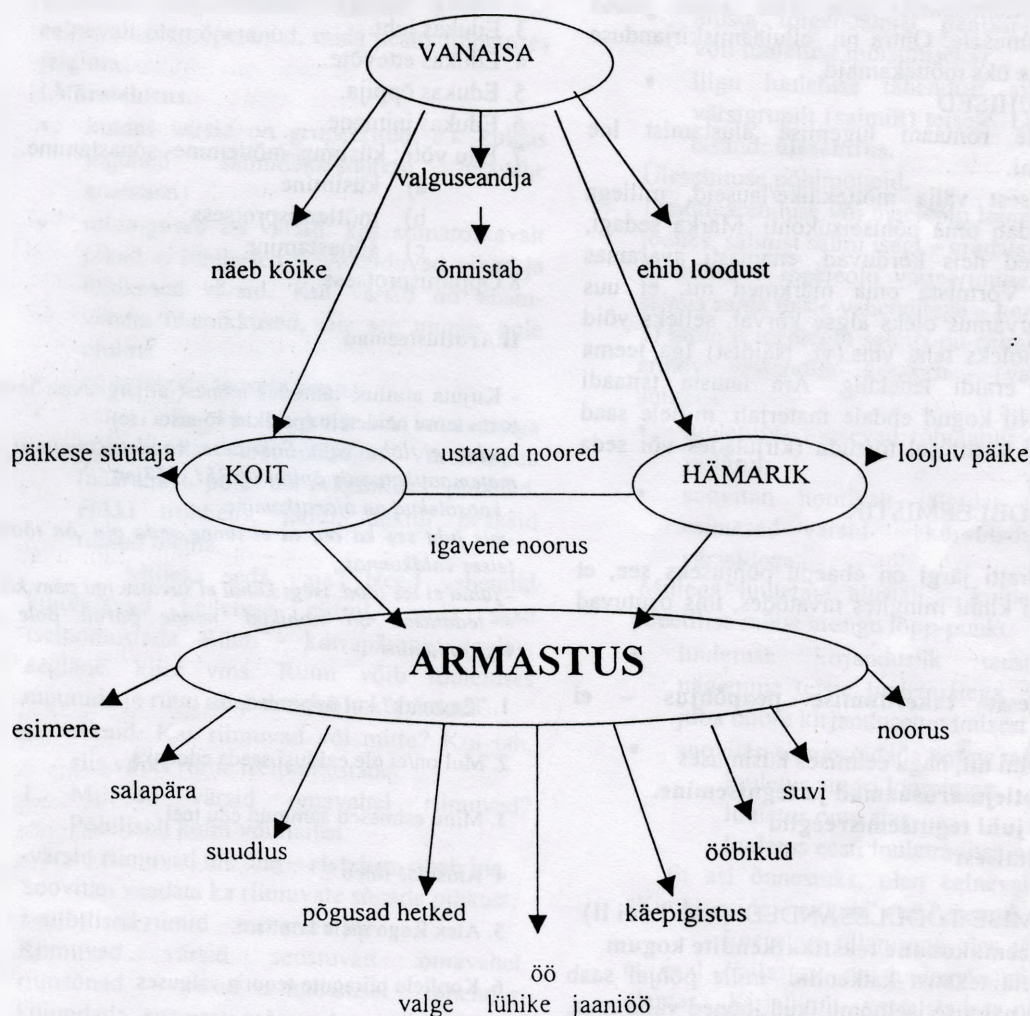
## ASSOTSIOGRAMMI VÕIMALUSED

Assotsiogramm kui meetodiline võte – see on mõtlemisprotsessi aktiveerimine ja samalaadsest visuaalse kujutise loomine. Assotsiogramm (edaspidises tekstis mõistekaart) võimaldab õpilasel oma mõtteid vabalt, takistamatult väljendada, luua seoseid; arendab oskust eristada olulist ebaolulisest, rakendab nägemismälu loovuse teenistusse.

### JUTUSTAMINE KIRJANDUSTEOSE PÕHJAL.

Tööülesanne: koosta märksõnakaart, kasuta seda jutustamisel.

## KOIT JA HÄMARIK



Mõistekaardi kasutamisevõimalused on piiramatud. Iga mõistekaart on hea, kui see arendab õpilast ja on tema jaoks huvitav. Kõik sünnib koostöös õpilastega ja sõltub õpetaja valmisolekust seda võtet kasutada.

Helle Soots  
Tarvastu Gümnaasium



"Eesmärk" on põnevusromaanide reeglite järgi kirjutatud õpik, mis on muutnud kogu läänemaailma arusaamisi juhtimisest.

See pole kunstiline romaan, vaid tarbekirjandus, mis kasutab oma keerulise sõnumi üldarusaadavaks tõlkimiseks ilukirjanduse vormi. Seesugune mingit ideed propageeriv kirjandus valitses 19. saj. viimase kolmandikuni ja modernse kirjanduse kõrval lainetena tänapäevani välja. "Eesmärk" on ideeromaani puhtaim näide, selle ainus eesmärk on pragmaatilise: selgitada/õpetada juhtimisteooria olemust. Kui lähtuda ilukirjandusest kui kunstist (nagu 20.saj. enesestmõistetavaks peetakse), kuulub romaan kirjanduse ääremeale. "Eesmärk" on põnevusromaanide reeglite järgi kirjutatud õpik, mis on muutnud kogu läänemaailma arusaamisi juhtimisest.

Olen igal aastal pakkunud võimalust lugeda mõnd üldist kõneainet pakkuvat programmivälisest teost. "Eesmärgiga" oleme tegelnud majandusklassis, kuid siin on mõtlemisainet igale elus edasi jõuda soovivale inimesele. Ohtra nn. ellujäämiskirjanduse hulgast on see üks mõttekamaid.

## LUGEMISJUHISED

Enne romaani lugemise alustamist loe juhised lõpuni.

Kirjuta teosest välja mõttekäike/lauseid, millega autor väljendab oma põhiseisukohti. Märka sedagi, kuidas mõned neis korduvad, enamasti avaramas tähenduses. Vormista oma märkmed nii, et uus laiendatud arvamus oleks algse kõrval, selleks võid lehekülje pooleks teha vms.(vt. Näidist) Iga teema jaoks võta eraldi lehekülge. Ära unusta tsitaadi lehekülge. Nii kogud endale materjali, millele saad hiljem teose käsitusel toetuda (kirjutades või seda tutvustades)

## PROBLEEMISTIK

### I.Tavatõed.

E. M.Goldratti järgi on ebaedu põhjuseks see, et inimesed on kinni mingites tavatõdes, mis osutuvad dogmadeks

### II.Tavatõdesse takerdumise peapõhjus – ei mõelda

toimi nii, nagu eelmises küsimuses

### III. Edutaotleja arusaamad ja tegutsemine.

### IV. Eduka juhi tegutsemisreeglid

### V. Sõnastamisest

## KIRJUTAMISE TÖÖÜLESANDED. (Vali I või II)

### Koosta 1 teemakohane tekstikatkendite kogum

Leia tekstist katkendid, mille põhjal saab vaadeldava nähtuse iseloomulikud jooned välja tuua. Võimalusel väldi tehase spetsiifikat, konkreetseid detailide nimetusi jms. Püüa anda teemakohane tervik. Pea silmas kõiki tegelasi. Esita katkendid eraldi lehel, lõppu lisa suunavad küsimused, mis viivad katkendi lugeja vajaliku järelduseni.

## NÄIDIS

| Endisaegne arvamus                                                                                 | Romaani väide                                                                        |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                    | <i>töötlemisest</i>                                                                  |
| "Ma uskusin, et kui ma teen kõvasti tööd, siis saan hak-<br>kama mistahes probleemiga "<br>(lk 35) | "Kõik teevad peaaegu kogu aeg tööd. Ja me ei teeni sellegi poolest kasumit " (lk 63) |
| "...kui teed kõvasti tööd, siis tasub see ennast lõpuks ära."<br>(lk 35)                           |                                                                                      |

## TEEMAD

1. Edukas alluv.
2. Edukas õpetaja/konsultant.
3. Edukas juht.
4. Edukas ettevõtte.
5. Edukas õppija.
6. Edukas inimene.
7. Edu võti : küsimus-mõtlemine- sõnastamine.
  - a) küsimine
  - b) mõtlemisprotsess
  - c) sõnastamine
8. Õppimisprotsess.

## II.Arutlusteemad

- Kirjuta arutlus, lähtudes mõnest alljärgnevast levinud väitest. toetu teose näidetele (pealkiri sõnasta ise)
- *elus ei lähe vaja Sokratese vaadete tundmist, keemia- ja matemaatikatunnis õpitut (lk 351, 357jm)*
- *koosolekud on ajaraikamine*
- *mis juht see ka on, ta ei tunne seda ala, on töötanud hoopis teises valdkonnas*
- *juhid ei tee tööd, isegi kohal ei suvatse iga päev käi*
- *teadlased on nohikud, nende päralt pole jõukus ega lugupidamine*

1. "Eesmärk" kui õppimisõpik.
2. Mul on/ei ole eeldusi saada edukaks.
3. Minu esimesed sammud edu teel
4. Alustada tuleb...
5. Alex Rogo meie koolis.
6. Koolielu piiragute teooria valguses.
7. Vaba teema –sõnasta ise, mille üle tekkis tahtmine arutleda
8. E.M.Goldratti "Eesmärk" pole ainult juhtidele

# MEEDIAÕPETUSEST VILJANDI PAALALINNA GÜMNAASIUMIS

**Meediaõpetuse eesmärk on anda õpilastele teadmisi massimeediast, õpetada neid kasutama meedia vahendeid, õpetada õpilast kriitiliselt analüüsima meedias avaldatut, mõistma seda, kuidas meedia toimib. Meediaõpetus annab võimaluse kasvatada kriitilist analüüsivõimelist ning oma sõnade eest vastutavat inimest. Samas on kriitilise meedianägemise kaudu võimalik vähendada meedia negatiivset mõju. Meediavahendite kasutamine arendab õpilaste eneseväljendust, ergutab loomingulisust.**

**1984 - 1986.a.** loodi reporterite ring, mille eesmärgiks oli õpetada ajalehele kaastööd tegema, tollal Sädemele ja maakonnalehele. Piirduti sõnumi, intervjuu ning reportaaži kirjutama õpetamisega.

**1992.a.** ilmub kooli ajaleht Vikerkaar (Sõnum-5).

Algab ajakirjanduse õpetamine fakultatiivainena. Õppeprogrammi põhiosa moodustas žanriõpetus ning eesmärk oli koolitada lehe tegijaid.

**1995.a.** alustasime humanitaarklassis vabaaainena ajakirjanduse õpetamist.

Žanrikeskne õpetus asendus taotlusega kasvatada kriitikavõimelist lugejat-kuulajat-vaatajat.

**1995 -1998..a.** humanitaarklassis õppinud noored said igal aastal tunni nädalas meediaõpetust, ning nende õpingud lõppesid ajakirjanduse koolieksamiga. Õppekavasse kuulusid järgmised teemad: eesti ajakirjandussüsteem, toimetuse ülesehitus ja ajalehenumbri valmimine, ajakirjaniku elukutse, õppimisvõimalused, ajalehelugude žanrid, ajalehe ülesehitus ja kujundus, raadio ja TV, koolilehe tegemine. Lektoritena kasutasime kooli vilistlasi-ajakirjanikke ja väga olulised olid õppekäigud toimetustesse, kus kuulasime tegevajakirjanike loenguid. Kursused lõppesid praktilise tööga.

**1998/99.a.** osalesime TÜ aktiivõppekeskuse poolt Eesti koolidele korraldatud simulatsioonimängus KomPress. Mängisime ajakirjandusväljaandeid eesmärgiga õppida tundma ajakirjanduse toimetamismehanisme ja kaasaegses infoühiskonnas toimetulekut.

**1999/2000**

Mitu abiturienti on valinud ajakirjanduse koolieksami. Õppekavasse on lisandunud ajakirjanduse ajalugu, eetika ja meedia regulatsiooni teemad (võimusuhted ajakirjanduses, manipuleerimine lugejaga, avalik ja varjatud reklaam).

Tähtsaks on saanud, et õpilane hakkaks ajakirjanduses orienteeruma.. Ootuseks oli, et noor hakkaks tajuma meediapoolset manipuleerimist. Koolilehe tegemine annab võimaluse loomingulisteks katsetusteks ning kohustab vastutama oma sõnade eest. Tundes ajakirjaniku elukutset, suudab noor mõista ajakirjanduses toimivaid protsesse. Oluline on ka elukutsevalik. Meie õpetuse eesmärk pole kunagi olnud ajakirjanike koolitamine, vaid elukutse tutvustamine ja huvi äratamine. Noor inimene peaks kursuse järel meedia tarbijana paremini toime tulema

## **Meediaõpetuse tulevik.**

**Gümnaasiumis peaks olema kohustuslik üldkursus kõigile ja humanitaarklassis valikkursus, mis sisaldaks iseseisvat tööd (koolileht). Kursuse maht peaks olema 105 tundi, et soovijad saaks teha koolieksamit.**

Hille Alver,  
Viljandi Paalalinna Gümnaasiumi  
eesti keele ja kirjanduse , ajakirjanduse valikkursuse õpetaja



## Emakeele ja kirjandusalaseid üritusi Viljandi maakonnas

Vaatamata üldisele ainealaste võistluste rohkusele, oleme püüdnud korraldada keelehuvi ja loomevõime sütitamiseks üritusi, mis ajapikku on traditsiooniliseks muutunud.

### Kauni emakeele päev

C.R.Jakobsoni Gümnaasiumist 5 aastat tagasi välja kasvanud maakonna koolide keelepäev on tänaseks oma koha leidnud.

Igal aastal toimub üritus erinevas koolis ja korraldajad sisustavad selle kodukoha kultuurikeskkonnast lähtudes. Seni on kutsutud külla kirjanikke ja keeleinimesi, alati on esinenud õpilased, tutvutud on kohalike vaatamisväärsustega, korraldatud keelemänge jms. Kohtumise tähtsamaks osaks on Kr.J.Petersoni keelevõistlus, kus selgub maakonna parim õigekirjaoskaja. Koolidest pääseb oma keelesuutlikkust mõõtma 1 parim igast gümnaasiumiklassist, kooli peale 3 õpilast.

Keelepäev on leidnud ka üldsuse toetuse: võitjaid ja nende õpetajaid tunnustab väikese rahasummaga Viljandi Omavalitsuste Liit. Üldvõitjat autasustab Zonta klubi. Kasutusel on Kr.J.Petersoni pildiga ümbrik ja võitjatele kingitakse kuldse sulega sulle, mille logo peal.

Senini pole selle ürituse korraldamist keegi paljaks pidanud ja kauni emakeele päev on pakkunud õpilastele võimalusi oma keelesädet näidata.

Põhikoolide keelepäeva ja -võistluse on enda kanda võtnud Valuoja Põhikool.

**Kalmetu luulepäev.** Põhikooli õpilaste loomehuvi on ärgitatud sütitada Kalmetu Põhikooli korraldataval luulepäeval. Üritus toimub märtsis või aprillis ja esimest korda oli see 1998. aastal. Õpilastega on kohtunud noored Kultuurikolledžist, noor luuletaja Eha Remmel, näpunäited on jaganud Leelo Tungal ja tänavu oli külaliseks Contra.

Kalmetul kirjutatud luuletused on väljaandeks koondanud õpetaja Ene Toomsalu.

**Salme Ekbaumile ja Minni Nurmele pühendatud omaloomingupäev.**

Tore traditsioon on Viljandimaalt pärit kirjanikest õdedele pühendatud omaloominguvõistlus. Kolmel aastal on tulnud maakonna parimad kirjutajad C.R.Jakobsoni Gümnaasiumi, sest S.Ekbaum ja M.Nurme olid selle kooli vilistlased. Enne kirjutamist on meenutatud õdede loomingut, külas on olnud M.Nurme poeg Pääm Hint. Auhindade eest kannab hoolt Viljandi Lin-

naraamatukogu, kes leidis kirjanike omaste hulgast sponsorid. Auhinnatud tööd on avaldatud kogumikus "Meie mõtted". Loetust järeldeb, et väga häid, tundeküllaseid ja vaheda mõistuse ajal sündinud luuleelamusi või proosapalasi pole palju, ent neid jagub pea igasse kooli, ärgitades nii oma kogemuse või saavutatu kaudu uusi loojaid, suleseadajaid.

Oma traditsiooniks kujunenud ettevõtmisi kavatseme jätkata, peaasi kui noortel eneseväljendustahet ja fantaasiat leidub ja OVL või Kultuurkapital pisutki toetab. Kogumike avaldamine on aga laste tegevuse väljund, olles samas eeskujuks neile, kel loovusega raskusi.

Aili Kiin,  
ainesektsiooni juhataja

## Teeme ise raamatu

Muidugi võib laps ise olla nii autor, illustraator kui teostaja algusest lõpuni, kuid vahelduseks oleks päris lõbus teha raamat autorite kollektiiviga. Järgnevalt üks rühmatöö võimalus.

4-5 liikmelised rühmad teevad koos jutu alguse, otsustades tegelaste arvu, nimed, tegevusaja ja -kohad. Seejärel hakkab igaüks looma jutu ühte peatükki.

Näiteks. Elased kord (kes? ja mitu?). Nende nimed olid... Nad elasid erinevates kohtades... Nad sõid erinevaid asju... Kord nädalas (mida nad koos tegid?). **Aga ükskord juhtus selline lugu** (selle lausega algabki igaühe isiklik looming).

Rühmas loetakse lood ette, misjärel otsustatakse järjekord ning ühtlustatakse sisu. Ja ongi raamat vormistamiseks valmis.

Viljandimaa õpetajate raamatukursusel tekitas lõbusa meeleolu lugu "**Roomajate mälestusi ehk elu on täis üllatusi**". Kolme õunaussikese – Sibula, Võrgutaja ja Seemnekese – seiklustest meeldis kuulajatele enim pseudonüümi Meeri Tatikase all valminud jutt, mis algas nõnda:

*"Ükskord aga juhtus selline lugu, et Sibul jäi iganädalasele mokalaadale lootusetult hiljaks. Kuigi taevas oli taevakarva sinine. Lugu selline, et seoses salakavalate kevadilmadega oli ta mokale tekkinud ohjeldamatu ohatis. Ta vaatas enda haledat vaatepilti, häbenes ja ohkas, aga ohatis ei kahanenud ometi. Suisa vastupidi. Taevas oli ikka taevakarva sinine. ..."*

Nii selle jutu lõppu kui ka teisi isetehtud raamatuid saab näha ja lugeda 30. märtsi õhtul Emakeeleõpetajate Seltsi koosviibimisel "Ugalas".

Irene Artma